

SZÉCHENYI ISTVÁN
EGYETEM

MEZŐGAZDASÁG- ÉS ÉLELMISZERTUDOMÁNYI KAR

A KÖZÖSSÉG ÁLTAL TÁMOGATOTT MEZŐGAZDASÁG LOKÁLIS PROBLÉMÁI ÉS MEGOLDÁSI LEHETŐSÉGEI

KACZ KÁROLY – HEGYI JUDIT – GOMBKÖTŐ NÓRA

MRTT XV. Vándorgyűlés

Mosonmagyaróvár, 2017. október 19–20.

TÁMOP-4.2.1.D-15/1/KONV-2015-0010

A közösség által támogatott mezőgazdaság alapvetése

▶ A kistermelők:

- egyre inkább kiszorulnak a kereskedelem legnagyobb forgalmú helyszíneiről, a termelés eltolódik a **nagyobb piaci szereplők** felé, így
- növekszik a termelő és a fogyasztó közötti fizikai távolság.

▶ Lokálisan ez azt jelenti, hogy:

- csökken a termelés mennyisége és munkaerőigénye, valamint az előállított termékek változatossága, *amelynek következtében*
- lassan eltűnnek a helyi jellegzetességek és fokozatosan elvész a hagyományos (előállításukhoz szükséges) tudás mellett a bizalom is.

A közösségi mezőgazdaság (Community Supported Agriculture, CSA)

- ▶ Probléma lehetséges megoldása: rövid ellátási láncok (REL), amelyek csökkentik a termelő és a fogyasztó közötti fizikai távolságot.
- ▶ **A közösség által támogatott mezőgazdaság (KTM):** egy alternatív termelési és élelmiszer hálózat, a mezőgazdasági termelés és elosztás egy modellje.
  - Kistermelők és fogyasztók közösségén (közös érdekén) alapul, amely *együtt vállalja* a termelés kockázatát, ill. *együtt osztozik* a nyereségen.
  - A KTM minőségi (többnyire ökológiai módszerekkel) élelmiszer-előállításra törekszik egy helyi közösség számára;
    - kockázatteljesítő tagsági-marketing struktúrában.

A közösségi mezőgazdaság nemzetközi kitekintésben 1.

- ▶ Napjainkban több mint **4000** közösség által támogatott mezőgazdasági csoport van a világon, összesen ***másfél milliót meghaladó tagsággal***.
  - Az 1960-as évek közepén, Japánban: „TEIKEI” (szövetkezés, „a gazda arcával jelölt élelmiszer”) beszerzési/ellátási rendszer.
  - É.-Amerikában (USA, Kanada) az 1980-as évektől kezdtek elterjedni KTM kezdeményezések.
  - **Európában** először Svájcban alakultak közösség által támogatott mezőgazdasági csoportok.
    - Az első svájci közösség 1978-ban jött létre.

A közösségi mezőgazdaság nemzetközi kitekintésben 2.

- Németországban az első KTM kezdeményezés 1988-ban indult.
  - Jellemzőjük, hogy oktatási tevékenységet is végeznek, de van, ahol megváltozott munkaképességű, fogyatékos embereknek adnak munkalehetőséget.
- Franciaországban AMAP-nak hívják a közösség által támogatott mezőgazdasági társulásokat.
  - Az első viszonylag későn, 2001-ben alakult meg;
  - a modell sikerét mutatja, hogy 2012-ben már 1600 ilyen közösség volt az országban.
- Ausztria, Belgium, Hollandia, Írország, Olaszország, Portugália, Szlovénia, Románia

Közösségi mezőgazdaság formái 1.

- ▶ **Részes (közösségi) gazdaságokban** a fogyasztók ún. „részvényeket” vásárolnak (előre kifizetik a termés egy részét), amit aztán az év során a termelő által kiszállított termény formájában visszakapnak.
- ▶ **Állandó vásárlók rendszere:**
  - **Előfizetési rendszerekben** a termelő(k egy csoportja) a fogyasztókkal *egyesülést alkotnak, szerződést kötnek*;
    - a termelők rendszeresen (hetente) ellátják friss terményekkel a fogyasztókat, akik állandó megrendelők és vevők lesznek.
  - **Doboz-rendszerek** az *előfizetési rendszerek rugalmasabb változatai*;
    - lehetőséget adnak a fogyasztók számára, hogy elköteleződés nélkül, tetszés szerint rendeljenek árut.

Közösségi mezőgazdaság formái 2.

- ▶ ***Vásárlói közösségek*** alapja, hogy
  - több helyi termelő, egy civil szervezet, vagy a fogyasztók kisebb közössége (ki)szállítási és elosztó rendszert szervez (háztól házig, ill. átvevőpontra)
  - a jellemzően kistermelői (helyben vagy regionálisan előállított) árak számára (ld. Szatyor Egyesület).
- ▶ ***Termelői piacokat*** általában helyi termelők egy csoportja szervez, ahol a helyi lakosok friss, helyi terményeket vásárolhatnak közvetlenül a termelőktől.

Helyi élelmiszer rendszerek a fogyasztói elköteleződés mértéke szerint

Forrás: Vadovics – Hayes (2008) és Réthy – Dezsényi (2013) alapján saját szerkesztés

Közösség által támogatott mezőgazdaság Magyarországon 1.

- ▶ A közösség által támogatott mezőgazdaságnak **kiemelt jelentősége** lehet...
  - a kelet-közép-európai országok – így hazánk – sámára, ahol a mezőgazdaság még mindig fontos termelési szektor.
- ▶ A közösség által támogatott gazdaság tagjai **szervezeti formájukat** tekintve igen változatosak:
  - a gazdálkodók között találunk östermelőt, egyéni vállalkozót, gazdasági társaságot, illetve civil szerveződések.

Közösség által támogatott mezőgazdaság Magyarországon 2.

- ▶ **A részes gazdaságok és az előfizetéses (doboz) rendszerek száma Magyarországon 24-re tehető, de folyamatban van újabbak megalakulása.**
  - Ld. Dunaszigeti ZöldségKözösség
- ▶ **A vásárlói közösségek száma 2017-ben 12:**
  - szinte kizárólag nagyvárosokban (Budapest, Szeged, Miskolc, Debrecen), illetve
  - a budapesti agglomerációban szerveződtek, de:
  - pl. már Mosonmagyaróváron is működik ilyen közösség (Szigetközi Szatyor Közösség).

Közösségi mezőgazdaság céljai és hatásai

- ▶ *Környezetvédelmi szempontból* elfogadható, fenntartható mezőgazdasági alternatívát kínálni.
- ▶ Több munkahelyet és megélhetési lehetőséget biztosítani a vidéki népesség számára.
- ▶ Megőrizni a kézműves termelési eljárásokat.
- ▶ Magasabb szintű faj- és fajta változatosságot fenntartani.
- ▶ Megőrizni a hagyományos tájképet.
- ▶ Átlátható (és méltányos) árképzési és termelési eljárásokat nyújtani.

Anyag és módszer

- ▶ TÁMOP projekt keretében felmérést végeztünk a gazdálkodók és a fogyasztók bevonásával. A vizsgálat a Nyugat-dunántúli régióra terjedt ki:
  - a potenciális *fogyasztók körében* közvetlen és on-line kérdőíves felmérést végeztünk,
  - a *termelői oldalon* pedig személyes megkérdezéssel történt a kérdőív kitöltése.
- ▶ Közreműködő KTM szervezetek: Szigetközi Szatyor Község, Pannon Helyi Termék Klaszter, Zala Termárvölgye Egyesület.
- ▶ Az értékelhető kérdőívek száma fogyasztói oldalon $n=103$, termelőknél pedig $n=32$ volt.
- ▶ A kapott primer adatokat *probléma-fa* készítésével vizsgáltuk és vontuk le következtetéseinket, megalapozva a *cél-fa* (eszköz-eredmény) felállítását.

Fogyasztói szint

- KTM ismeretlen fogalom
- Alacsony feldolgozottsági szint
- KTM kis szerepe a piacon
- Motiváló környezet hiánya (média, barátok, orvosi ajánlás)
- Helyi termékek alacsony ismertsége (elégtelen kereslet)
- Rendszertelen termékkínálat (szezonális)
- Kedvezőtlen kiszérelés

Közvetítői szint

- KTM jogszabályi háttérének kidolgozatlanlansága
- Zárt közösségek, kapacitás, ill. tagság korlátozott
- REL szerveződések hiánya

Termelői szint

- Generációváltás kihívásai, idős termelők túlsúlya
- Állati termékek kis aránya a helyi termékek körében
- Heterogén (nem optimális) üzemméret
- Kevés organikus termék, termelők nem motiváltak
- Bizonytalan jövőkép
- KTM formák kis szerepe az értékesítésben
- Nyomott árak a keresleti viszonyok miatt
- Marketing eszközök szűkösek (szájreklám túlsúlya)

Probléma-fa

Alapprobléma a KTM (szervezetek) piaci erejének elégtelensége, szükséges az érintettek körében a szemléletváltás

Fogyasztói szint

- KTM formák népszerűsítése, ismertségük növelése
- Bizonyos termékkörök feldolgozottsági fokának növelése
- KTM formák piaci szerepének erősítése
- Motivációs szint növelése
- Helyi termékek keresletének és „értékének” növelése
- Lehetőség szerint folyamatos termékkínálat (feldolgozottság)
- Felhasználóbarát(abb) kiszერelés

Közvetítói szint

- KTM működés jogi kereteinek kidolgozása
- KTM szervezetek méretének/kapacitásának bővítése
- REL ösztönzése, megerősödésük elősegítése

Termelői szint

- Fiatalítás, átadás-átvétel „menedzselése”
- Állati termékek arányának növelése a termékszerkezetben
- Tevékenységi körhöz igazodó, „optimális” üzemméret
- Organikus gazdálkodás szerepének növelése (motiváció)
- Pozitív jövőkép formálása
- KTM formák elismertségének növelése (népszerűsítés)
- Helyi termékek árszintjének fenntartható növelése
- Marketing stratégia, marketing eszközök bővítése

Cél-fa

Stratégiai cél lehet a KTM (szervezetek) piaci erejének növelése, az érintettek motivációs szintjének növelése

Következtetések

- ▶ Mo. adottságai miatt meghatározó a mezőgazdaság szerepe mind a foglalkoztatásban (a vidéki lakosság helyben tartásában), mind pedig a kereskedelemben.
- ▶ A vidéki (rurális) térségekben a különféle közösségi mezőgazdasági megoldásoknak különösen nagy szerepe lehet a célok teljesülésében.
- ▶ A rendszerszintű problémák feltárása elengedhetetlen:
  - *a KTM elterjedésének támogatása,*
  - a hatékony működést korlátozó tényezők kiküszöbölése és
  - az érintettek számának növelése érdekében.
- ▶ A feltárt alapproblémával szemben kitűzendő távlati cél a különféle (közvetlen és közvetett) eszközök használatával, azok allokálása révén – egy koherens stratégiába illesztve – elérhetővé válik.

Bio zöldség gyermekeknek, családjának közvetlen a termelőtől!

A Szigetközi Szatyor
Mosonmagyaróvári Tudatos Vásárlók Klubja néven tartja találkozóit,
a Széchenyi István Egyetemmel karöltve.

Ennek keretén belül rendelhetnek a Rábca-kapi Biokertészet árukészletéből,
a facebook oldalunkon közzétett lista alapján.

Rendelés alkalmanként kedd estig.

A téli időpontok: szept.19/okt.10/nov.14/dec.12/jan.16/febr.13

Átvétel az Egyetem Lucsony utca sarkán található új épületének aulájában,
a rendelés után két napnál csütörtökönként.

Információ, árlista, és jelentkezés: Szigetközi Szatyor Rábca-kapi rendelés csoport
vagy tel: 0670/3649490

Facebook:

Szigetközi Szatyor Közösség / Szigetközi Szatyor - Rábca-kapi Biokertészet rendelés csoport

Együttműködő partnerek:

- SZE-MÉK

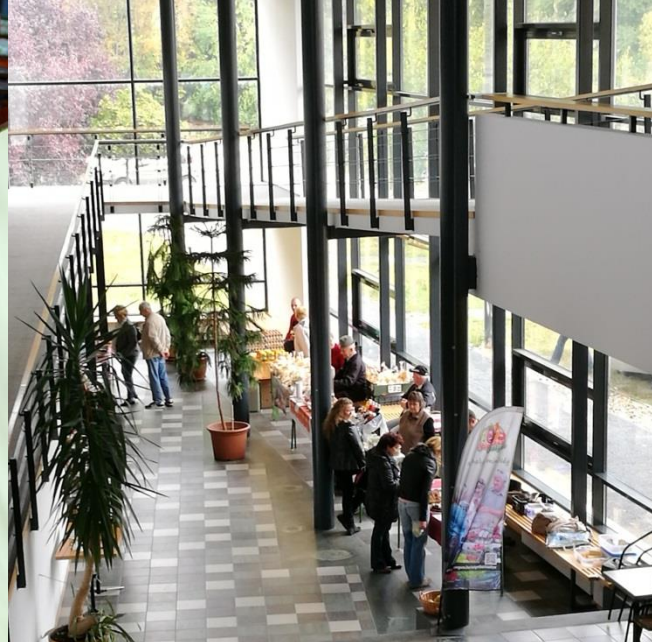
- Szigetközi Szatyor

- Óvári Gazdász Szakkollégium

Friss házi sajtok, kézműves szörpök, lekvárok... az egyetem aulájában!

Rábca-kapi
Biokertészet

Köszönjük a
megtisztelő
figyelmüket!